

UOT 821.133.1

**G.H.Hacıyeva**

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*

*g.h.haciyeva@gmail.com*

## **Gİ DE MOPASSANIN QADIN OBRAZLARI**

<https://doi.org/10.30546/170899876.72.03.2024.12>

**Açar sözlər:** *Gi de Mopassan, qadın obrazları, ana obrazları, roman, novella, mənəvi aləm*

Məqalədə on doqquzuncu yüzilliyin fransız realizminin görkəmli nümayəndələrindən olan Gi de Mopassanın romanlarının və novellalarının qadın obrazları təhlil olunur və qeyd edilir ki, Gi de Mopassanın qəhrəmanlarının içərisində qadın personajlarının xüsusi çəkisi, özünəməxsus yeri var. Bu obrazların araşdırılması onu deməyə əsas verir ki, yazar cəmiyyətin bütün təbəqələrdən olan qadınların psixologiyasına və mənəvi aləminə yaxından bələd olub. Gi de Mopassanın qadın obrazlarını bir neçə kateqoriyaya bölən müəllif bunların hər birinə aid nümunələr göstərir. Bunların içərisində hər qəbildən olan, müxtəlif xarakterə və talelərə malik qadın surətlərini görmək mümkündür. Sözügedən qadın obrazları məqalə müəllifi tərəfindən ümumiləşdirilərək Janna de Lamarın, “Sovaj ana” novellasının baş qəhrəmanının, “Eybəcərlər anası” hekayəsindəki “iblis” ləqəbli personajın, Madmuazel Perlin (“Madmuazel Perl”) və başqa obrazların təmsalında təqdim olunub. Aparılan təhlil onu göstərir ki, yazarın digər obrazları kimi, qadın obrazları da təkə bioloji varlıq deyil, daha çox psixoloji varlıqlardır. Ailədə xəyanət, xüsusilə qadın xəyanəti mövzusu Mopassanın əsərlərində mühüm yer tutur. Yazıçı bu məsələdə də sırf qadını günahkar bilmirdi, onu bu addımı atmağa təhrik edən səbəbləri arayıb üzə çıxarırdı və vurğulayırdı ki, xüsusilə kübar ailələrdə izdivac zamanı qarşılıqlı məhəbbət deyil, maddi mənfəət, cəmiyyətdəki mövqe əsas götürülür.

**Г.Г.Гаджиева**

## **ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ ГИ ДЕ МОПАССАНА**

**Ключевые слова:** *Ги де Мопассан, женские персонажи, материнские персонажи, роман, новелла, духовный мир*

В статье анализируются женские персонажи в романах и рассказах Ги де Мопассана, одного из ярких представителей французского реализма XIX века, и отмечается, что женские персонажи имеют особый вес и особое место среди героев Ги де Мопассана. Изучение этих персонажей позволяет предположить, что автор был близко знаком с психологией и духовным миром женщин всех слоев общества. Разделив женские образы Ги де

Мопассана на несколько категорий, автор показывает примеры каждой из них. Среди них можно увидеть образы женщин самых разных мастей с разными характерами и судьбами. Женские характеры, о которых идет речь, были обобщены автором статьи и представлены на примере Жанны де Ламар, главной героини повести «Дикая мать», персонажа по прозвищу «дьявол» в рассказе «Мать дегенератов», Мадемуазель Перл («Мадемуазель Перл») и других персонажей. Анализ показывает, что, как и другие персонажи автора, женские персонажи являются существами не только биологическими, но и в большей степени психологическими. Тема семейной измены, особенно женской, занимает важное место в творчестве Мопассана. Писатель не винил в этом только женщину, он искал причины, побудившие ее пойти на этот шаг, и подчеркивал, что, особенно в знатных семьях, в основе лежит не взаимная любовь, а финансовая выгода и положение в обществе для брака.

*G.H.Hajiyeva*

### **FEMALE IMAGES OF GUY DE MAUPASSANT**

**Keywords:** *Guy de Maupassant, female characters, mother characters, novel, story, spiritual world*

The article analyzes female characters in the novels and stories of Guy de Maupassant, one of the brightest representatives of French realism of the 19th century, and notes that female characters have a special weight and a special place among the heroes of Guy de Maupassant. The study of these images suggests that the author was closely acquainted with the psychology and spiritual world of women of all social strata. Dividing the female characters of Guy de Maupassant into several categories, the author shows examples of each of them. Among them, it is possible to see images of women of all kinds, with different characters and destinies. The female characters in question were summarized by the author of the article and presented in the example of Jeanne de Lamar, the main character of the short story "Mère sauvage", a character nicknamed "devil" in the story "Mère des dégénérés", Mademoiselle Perl ("Mademoiselle Perl") and other characters. The analysis shows that, like other characters of the author, female characters are not only biological beings but also to a greater extent psychological. The theme of family betrayal, especially female betrayal, has an important place in Maupassant's work. The writer did not just blame the women in this matter, he looked for the reasons that pushed them to take this step and emphasized that, especially in high-class families, the basis for a marriage is not mutual love, but financial gain and societal position.

Gİ de Mopassan qəhrəmanlarının içərisində qadın obrazlarının xüsusi çəkisi var. Bu obrazların təhlili yazarın kübar qadınlar, qulluqçılar və əxlaqsız qadınlar da daxil olmaqla zəif cinsin hər cür nümayəndəsinin psixologiyasına və məənəvi aləminə, o cümlədən sosial durumuna yaxından

bələd olmasını deməyə əsas verir. Lakin zərif cinsin nümayəndələri ilə dil tapmaqda, xoş münasibət qurmaqda mahir olan Mopassanın qadınlara münasibətində müəyyən təzadlar da özünü göstərirdi. Qadınları sevməkdən ehtiyat etdiyini etiraf edən yazar eyni zamanda onlara xüsusi həssaslıqla, məhəbbətlə yanaşır, bir sıra əsərlərində qadını bir vətəndaş kimi, bir fədakar ana kimi tərənnüm edirdi. İki oğul övladını təkbaşına tərbiyə etmiş anasına çox bağlı olan yazar elə Lora de Mopassanın həyat təcrübəsindən bilirdi ki, ləyaqətlə yaşamaq üçün qadın hansı əzablardan keçir. Bir övlad olaraq Mopassanın ailə həyatı uğurlu alınmayan anasına münasibəti atasına qarşı olan münasibətindən kəskin fərqlənirdi. O, hər zaman ağına və dəyanətinə güvəndiyi anası ilə hesablaşar, məsləhətlərindən faydalanardı.

Gİ de Mopassanın qadın obrazlarının bir qismi məişətdəki və cəmiyyətdəki ədalətsizliklərin qurbanı kimi təqdim olunur (“Gonbul”, “Rozali Prüdan”, “Axsaq xala”, “Kiçik bir dram”, “Limanda”, “Cehiz”). Bu da ondan qaynaqlanır ki, Mopassanın müasiri olan fransız qadınının kifayət qədər hüquqları və azadlığı yox idi. “Qadın ərinin, hətta atasının ixtiyarına verilmiş yetkinlik yaşına çatmayandır. Qadın, hər şeydən əvvəl, həyat yoldaşı və anadır. ...qadının övladları üzərində heç bir hüququ yoxdur, bütün hüquqlar ataya məxsusdur” [4]. İndi adi görünən hüquqlar iki əsr öncə fransız qadınları üçün əlçatmaz idi. Onlar bir çox hüquqlardan, o cümlədən boşanmaq hüququndan da məhrum idilər. Qadın ərinə itaət etməyə borclu idi. Onun nə siyasi hüquqları, nə də vətəndaş olaraq hüquqları yox idi. Fransız qadınının icbari ibtidai təhsil almaq hüququ, hətta öz cehizini idarə etmək və boşanmaq kimi bir sıra hüquqları əldə etməsi on doqquzuncu yüzilliyin sonuncu qərinəsinə, məhz Mopassanın yaradıcılığının parlaq dövrünə təsadüf edir. “1870-ci illərdə inkişaf edən feminist hərəkət ...təhsilə böyük əhəmiyyət verirdi. 1878-ci ildə toplanan ilk beynəlxalq feminist konqresi qadınlara iş azadlığı, bərabər maaş, səkkiz saatlıq iş günü, həftəlik istirahət, analıq məzuniyyəti və müavinətlər, həmçinin qadınların həmkarlar ittifaqlarına qəbul olunmasını, analıq və ev işlərinin sosial əmək kimi tanınmasını tələb etdi” [5].

Mopassanın qadın qəhrəmanlarını bir neçə kateqoriyaya ayırmaq olar:

- fədakar, hətta bəzi hallarda fanatik qadın və ana obrazları,
- bioloji ana olub, analıq hissindən məhrum olan ana obrazları;
- əsl sevgini kənarda axtaran qadın surətləri;
- sevgisini qəlbində gömməyə məhkum olan, nakam, tənha qadın surətləri;
- sevib-sevilən, sevdidi adamla ailə quraraq xoşbəxt olan qadın surətləri – bunların sayı olduqca azdır.

Mopassan ana obrazlarını bioloji varlıqdan çox psixoloji varlıq kimi təqdim edir. Bu anaların içərisində övlad yolunda hər cür fədakarlığa hazır olanları da var, analıq hissindən məhrum olanları da. Bala sevgisi, bala acısı bəzən anaları ən ağlasığmaz addımlar atmağa təhrik edir. Bunun bariz nümunəsini Gi de Mopassanın “Sovaj ana” novellasında görmək olar. Düşmən əsgərlərini amansızlıqla qətlə yetirən dul Sovaj qarı bu addımı güclü emosional vəziyyətdə və qisas hissənin təsiri altında atmışdı. Sovaj ana oğlu haqqında acı xəbəri alanadək torpaqları işğal ediləndən bəri evində yerləşdirilmiş işğalçı ordunun əsgərləri ilə dinc yola gedirdi. Amma günlərin birində qarıya oğlunun cəbhə yoldaşından gələn və onun qumbara zərbəsindən parça-parça olaraq həlak olması xəbərini verən məktub hər şeyi dəyişir. Övladının ölüm səhnəsi təkrar-təkrar gözləri önündə canlanan ana dərindən sarsılır və qəddarlaşır. Gözünü qan örtmüş ana oğlunun intiqamını evində yerləşdirilmiş əsgərlərdən almağa qərar verir: daxilində baş qaldıran alovlu intiqam hissi onu xüsusi qəddarlıq və soyuqqanlıqla öz evinə od vuraraq düşmən əsgərlərini yatdıqları yerdə diri-diri yandırmağa təhrik edir. Həyatda itirəcəyi bir şeyi qalmayan qadın Prussiyalı zabıtlərə hadisəni özünün törətməsini etiraf etməkdən də qorxmur. Müəllif dünyada heç bir dərindən övladın faciəli itkisi qədər insanın qəlbini ağrıtmadığını, intiqam hissənin anaya necə qarşısalınmaz güc verdiyini vurğulayır. Deməli, “zərif” cinsdən olan bu varlıqların heç də hamısı zənn edildiyi kimi “zəif” deyil, üzləşdikləri faciənin və güclü emosiyaların təsiri altında onlar şiddətli alova çevrilə bilirlər. Novellaya verilmiş başlıq da qəhrəmanın əməlinə uyğun seçilib. “Viktuar Simonun oğlunun ölümünə görə aldığı qisas onun Sovaj (vəhşi) ləqəbinə tam uyğun gəlir” [3, s.33]. Yeganə oğlu xaincəsinə qətlə yetirilmiş dul qadın Saverininin də (“Vendetta”) qəlbini sərtləşdirən qisas hissi idi. Bu sayaq qətlərin hansı səbəbdən törədildiyi bəlli olduqda müqəssirin cəzayamı, bəraətəmi layiq olması məsələsi mübahisələr doğurur. Belə hallarda ananın obyektiv şəraitdən doğan davranışını və ifrat addımlarını anlamaq çətin deyil. Anaların övlad qatilini öz əlləri ilə, özləri bildiyi kimi cəzalandırmaq yolunu seçmələri hədsiz qəddarlıq kimi görünə də, həyatda yeganə və ən dəyərli varlıqlarını itirən, dərindən ağırlığından ürəyi qan ağlayan, ədalət hökmünü özləri verməklə təsəlli tapan bu insanlara qatil obrazını şamil etmək mümkün deyil.

“Həyat” romanı Janna de Vonun (ailə qurduqdan sonra Janna de Lamar) – on yeddi yaşlı gənc kübar xanımın həyata atıldığı ilk günlərdən başlayaraq iyirmi yeddi il ərzində yaşadığı və zaman keçdikcə dərinləşən ağırlı-acılı həyat dramı, əri, süd bacısı və övladı tərəfindən aldadılan saf bir insanın həyat yoludur. Bütün hadisələr əvvəldən axıradək baş qəhrəman Jannanın ətrafında baş verir, digər personajların həyatı isə Janna ilə təmasda göstərilir: zərif, füsunkar, əsil-nəcabətli ailənin qızı Janna subay qız və

övlad, həyat yoldaşı və ana, sonda isə epizodik də olsa, nənə obrazında təqdim olunur. Dövrün sosial münasibətləri öz əksini Jannanın və ailəsinin – Le Pertüi de Vo ailəsinin, eləcə də onların çevrəsinin simasında tapır. Janna obrazı nəinki sözügedən romanda, ümumən Mopassanın qadın surətləri arasında xüsusi yer tutur. Jannanın timsalında müəllif ömür yolu fırtınalardan keçən əzabkeş qadınların, xüsusilə də fədakar, fanatik anaların obrazını ümumiləşdirib. Jannanın prototipinin yazıçının anası olduğu ehtimal edilsə də, Lora de Mopassanın müstəqil, mübariz bir qadın olduğunu, ötkəm xarakteri və bəzi insani keyfiyyətləri ilə Jannadan fərqləndiyini nəzərə alsaq, bu fərziyyələri qismən doğru hesab etmək olar. Həqiqətən yazarın ailə üzvləri və ailəsinin taleyi ilə romanda baş vermiş hadisələr arasında oxşarlıqlar var. Amma sakit təbiətli və itaətkar Jannanın əksinə olaraq, Lora de Mopassanın hökmlü, tədbirli və qətiyyətli bir qadın olduğu deyilir.

Dövrün zadəgan adətlərinə uyğun olaraq on iki yaşında ikən anasının qəti narazılığına, yalvarış və göz yaşlarına baxmayaraq Sacre-Kör monastırına göndərilmiş Janna monastırda ikən dünyanın zövqi-səfasından uzaq düşdüyündən, həyatın irili-xırdalı problemlərindən bixəbər olduğundan gerçək həyatı deyil, xəyali bir dünya qurmağı öyrənir. O, xoş arzularla yaşayır, xəyallarında xoşbəxt ailə həyatı və onu bütün varlığı ilə sevecək bir ömür yoldaşı canlandırırdı. Əslində onun sevmək-sevilmək, ana olmaq istəyi təbii insani bir instinkt idi. Həyatı ən gözəl rənglərdə təsəvvür edən Jannanın xoşbəxt ailə ilə, sevib-sevilməklə bağlı illüziyaları ailə qurduqdan dərhal sonra yoxa çıxır. Çünki bu saf məxluqun xoş duyğuları, insanlara münasibəti ilə yaşadığı cəmiyyətin saxta, riyakar əməlləri arasında dərin ziddiyyətlər var. Ailə qurduğu ilk günlərdən etibarən bu ziddiyyətlər daha da dərinləşir. Ərinin ilk xəyanətinin üstü açılanda Janna evdən qaçır və mənfi emosiyaların təsiri altında özünü qayadan atmaq fikrinə düşür, amma son anda əgər canına qıyarsa, ata-anasının bu ağır zərbəyə tab gətirə bilməyəcəyini düşünərək fikrindən daşınır. İlk zamanlar keçirdiyi dərin mənəvi-psixoloji böhranı nəzərə almasaq, gənc qadın ərinin xəyanətlər silsiləsini bir seyrçi olaraq izləməklə kifayətlənir. Ərinin pis xasiyyəti və əməlləri ucbatından ailəsində yaranan soyuqluğu Janna oğluna bəslədiyi qızgın məhəbbət və qayğı ilə əvəz edir; dəlicəsinə sevdidi, süd anasına belə qısqandığı oğlunu elə fanatik, kortəbii məhəbbət ilə əhatə edir ki, nəticə etibarilə onun müftəxor böyüməsinə, eqoist, ərköyün bir övlad kimi yetişməsinə səbəb olur. Həyatda qarşılaşdığı ədalətsizliklərə rəğmən Jannanın qəlbindəki incə, kövrək duyğular, insanpərvərlik öz yerini bədxahlığa, qisas hissinə təslim etmir. Zəngin kübar bir ailənin yeganə övladı olmasına və naz-nemət içərisində böyüməsinə rəğmən Janna xudbinlik hissindən uzaq idi. Gənc xanım izdivacının uğursuzluğunun və dəfələrlə xəyanətə uğramasının qarşılığında kənarda sevgi axtarmır, ailəsinə sədaqətini qoruyub saxla-

yır. Lakin, o, çətinliklərə, pisliklərə sinə gərmək iqtidarında da deyil, gəncliyində olduğu kimi, ömrünün yetkin çağlarında da müstəqil qərar verməkdə qətiyyətsizlik göstərir, heç vaxt taleyə müqavimət göstərməyə çalışmır. Acizliyi, taleyinə boyun əyməsi onun həyatında acı hadisələrin davamlı olaraq baş verməsinə yol açır. Onun fəaliyyətsizliyini monastır tərbiyəsi ilə yanaşı, yüksək cəmiyyətdə müəyyən “çərçivəyə salınmış” əxlaq normalarının təsiri kimi də qiymətləndirmək olar. “Kübarlara xas məqsədsiz və hərəkətsiz həyat, nəticəsiz xəyalpərəstlik və passivlik Jannaya həyatla mübarizə aparmağı öyrədə bilməzdi” [2, s.86].

Jannadan fərqli olaraq qulluqçusu Rozali həyata nikbin nəzərlərlə baxır. O, ağıllı, güclü, iradəli və tədbirlidir. Hər cür illüziya və xəyaldan uzaq, zəngin həyat təcrübəsinə malik bu qadın gerçəkliyi qiymətləndirmək və vəziyyətdən çıxış yolu tapmaq iqtidarındadır. Mübariz xarakteri sayəsində qarşısına çıxan çətinlikləri dəf etməyə qadir olan Rozali obrazı Mopassanın ən maraqlı və dəyanətli qadın obrazlarındanıdır. Həyatda çox çətinliklərdən keçmiş, dünyanın hər üzünü görmüş Rozali yorulmadan çalışır və lazımı məqamlarda müstəqil addım atmağı bacarır. Ailə qurduğu kəndli oğlanla birlikdə o, baron tərəfindən verilən puldan ağılla istifadə edərək özləri üçün yurd-yuva, təsərrüfat qura bilmişdi. Gənc yaşlarında müəyyən yanlış hərəkətlərə yol verməsinə baxmayaraq, qadın övladına da düzgün tərbiyə vermiş və onu zəhmətkeş, bacarıqlı və ləyaqətli bir insan kimi yetişdirmişdi. Tamamilə təsadüfi, tanımadığı bir adamla ailə qurmalı olmuş Rozalının ailə həyatı bəlkə də hamar olmamışdı. Jannanın ən çətin günlərində, doğma oğlu tərəfindən müflis edilərək məhrumiyyətlərə düşər edildiyi zamanlarda Rozali heç bir təmənnə güdmədən öz oğlu, Polun ögey qardaşı ilə birlikdə keçmiş sahibəsinə bacardığı köməyi göstərir, onun tamamilə müflisləşməsinin qarşısını almaq üçün düşünülmüş, ağıllı tədbirlər görür. Sahibəsinin dünyaya gəldiyi anda anasız qalmış körpə nəvəsini məhz Rozali paytaxtdan kəndə gətirib nənəsinin himayəsinə verir. “Görürsünüzmü, həyat biz düşünən qədər də nə çox yaxşı, nə də çox pisdir” (1, s.204) mühakiməsini də müəllif romanın yekun səhnəsində ömür yolunda acılı-şirinli günlər görmüş Rozalının dilindən səsləndirir.

Ailədə xəyanət mövzusu Mopassanın əsərlərində geniş yer tutur. Mopassanın çoxlu sayda novellasında və demək olar ki, bütün romanlarında qadın xəyanəti xüsusilə diqqəti cəlb edir. “O?” hekayəsinin müəllifinin öz qəhrəmanının dilindən ailə həyatı və qadınlarla bağlı söylədiyi fikirləri onun şəxsi fikirləri kimi də qəbul etmək olar. Hekayənin qəhrəmanı əminliklə təsdiqləməyə çalışır ki, on kişidən səkkizi xanımı tərəfindən aldadılır və buna görə də, kişilər “öz həyatlarını zəncirləmək kimi bir axmaqlığı etməyə” layiq deyillər. “Həyat” romanında isə diqqəti çəkən bir məqam hətta kənardan xoşbəxt görünən ailələrdə belə qarşılıqlı sevginin olmaması və

xəyanətin baş alıb getməsidir. “Mopassan üçün hər şeydən əvvəl sevgi və evlilik bir araya sığmır” [4]. Yazarın təsvir etdiyi dünyada hər şey alınıb satılır. O, görürdü ki, məhəbbətə, nikaha və ailəyə nüfuz edən burjua ictimai münasibətləri insanın təbii istək və hərəkətlərini eybəcərləşdirir, məhəbbəti hesaba və ya tələyə, nikahı alış-satışa və ya zinaya çevirir. Təmənnə üzərində qurulmuş evliliyi qəbul edən qadınlar əksər hallarda xoşbəxt ola bilmirlər. Madam de Vo da dövrünün bir çox qadınları kimi səadəti nikahla bağlandığı insanın yanında deyil, kənarda axtarır. Ahıl yaşlarında da keçmişin xatirələri ilə yaşaması, keçmiş sevgilisinin məktublarını əziz bir xatirə kimi qoruyub-saxlayaraq təkrar-təkrar oxuyub göz yaşları tökməsi onun ailə həyatından kifayət qədər razı qalmaması anlamına gəlir. Qraf de Furvilin xanımı da xoşbəxtliyini ailə ocağında tapmayıb. Madam de Vo kimi Madam de Furvil də kənardan xoşbəxt görünərsə də, ruhən yalqızdır. Ərinin ova qarşı aşırı aludəçiliyi ucbatından öz xanımını diqqətdən kənarda qoyması gənc, gözəl qadının ailə dostları Jülyən dö Lamarla gizli eşq macərası yaşamasına gətirib çıxarır. Xəlvəti görüşlər isə onların məhvi ilə nəticələnir; cənab de Furvili sevimli xanımının və “dostunun” qatilinə çevirir. Kübar aləmdə, burjua cəmiyyətində mənfəətə hesablanmış və sevgi üzərində, qarşılıqlı məhəbbət üzərində qurulmayan ailələrdə zinakarlığın geniş yayılmasının səbəbi sevgisiz nikahla bərabər, həm də həmin cəmiyyətdə mənəviyyatsızlığın əxlaq normalarını üstələməsidir. Kübar qadınların büründükləri nazik ismət və həya örtüyü ancaq zahiri görkəm və gözdən pərdə asmaq üçündür.

Mopassanın əsərlərində bioloji ana olub, analıq hissindən məhrum olan ana obrazları da az deyil (“Eybəcərlər anası”, “Atılmış uşaq”). “Eybəcərlər anası”nda müəllif elə ana obrazını ədəbiyyata gətirmişdi ki, anadan çox bir acımasız, acgöz şeytan təəssüratı yaradır. Camaat arasında ona əbəs yerə “iblis” ləqəbi verilməmişdir. Vaxtilə xəlvəti görüşlərinin nəticəsi olan hamiləliyini gizlətmək üçün utandığından taxta bağlayaraq qarnını sıxan qadın özü istəmədən bətnindəki körpəni şikəst eləmişdi. Əcaib uşağın varlığından xəbər tutan panoptikumlar – oyunbazlar onu qadından satın alaraq fayda götürmək məqsədi ilə istifadə etmişdilər. Əldə etdiyi gözlənilməz qazanc arvadı elə şirnikləndirmişdi ki, o, varlı burjualar kimi rentaya sahib olmaq həvəsinə düşmüş və varlanmaq niyyəti ilə hər il bu cür eybəcər uşaqlar dünyaya gətirmişdi.

Digər bir ana – əri uzaq Hindistanda qulluqda olan qadın zina nəticəsində dünyaya gətirdiyi övladını uşağın atası ilə birlikdə yad bir adama saxlamağa verir (“Atılmış uşaq”). Tərk etdiyi uşağına maddi baxımdan şərait yaratsa da, ana yaşlanana qədər bir dəfə də olsun onun üzünü görmür. Ahıl yaşında ikən illərdən bəri qovuşmaq istəyində olduğu övladını axtarıb-taparkən anidən qadının qəlbinə tamamilə başqa hisslər hakim kəsilir: cəmi bircə gün qucağına alıb oxşada bildiyi sevimli körpəsinin əvəzində mal-qara

ilə əlləşən beli bükülmüş kəndli kişini görəndə qadın bir anın içərisində ondan uzaqlaşmağa qərar verir.

Harada olmasından – yüksək cəmiyyətdə və ya yoxsul bir daxmada yaşanmasından asılı olmayaraq məhəbbət mövzusu Mopassan üçün hər şeydən əvvəl sosial problem idi. Məhəbbət heç də həmişə xoşbəxtlik gətirmir, o, əzab və izzətlərlə də doludur. Yazıcının bu nöqtəyi-nəzəri cavabsız qalmış sevgidən bəhs edən əsərlərində öz əksini tapıb. Yüksək cəmiyyət adlandırılan bir cəmiyyətdə tapdalanan insan hissləri, sevgisini illərlə gizli saxlayıb, dilinə gətirməyə gücü yetmədiyindən qəlbində gömən insanların nakam taleyi yazıcını çox narahat edirdi. Mopassan kübar cəmiyyətdə ləyaqət örtüyü altında gizlənən saxta, qeyri-səmimi insani münasibətlərə qarşı üsyan edirdi. “Madmuazel Perl”də şəxsi hisslərin ictimai qınağa qurban verildiyi məhəbbət əslində uzun illər boyu ürəklərdə gizlicə yaşayıb (“Madmuazel “Perl”). Cənab Şantal və madmuazel Perl bir-birlərinə bəslədikləri dərin sevgini bürüzə verməyə özlərində güc tapmayaraq qəlblərinin dərinliklərində gizlətməmişdilər; cənab Şantal ailəsinin baxıb böyütdüyü atılmış uşağa – Perl (inci) adı verdikləri o zərif məxluqa olan hisslərini açıqlamağa cürət etməyib itaətkarlıqla ailəsinin seçiminə razılıq vermişdi. Şantalın cəsarətsiz addımı onların hər ikisinə olmazın izzətlər bahasına başa gəlmişdi.

Qarşılıqlı səmimi sevgi, uğurlu nikah, xoşbəxt və möhkəm ailə haqqında fikirləri az qala mif hesab edən Mopassan nadir hallarda da olsa, sarsılmaz və təmənnasız sevgidən qurulan xoşbəxt ailənin olmasını istisna etmirdi. Suzan de Sirmon obrazı yazarın sevdiyi adamla ailə quraraq xoşbəxt olmağı bacaran azsaylı qadın surətlərindəndir (“Xoşbəxtlik”). Gənc, gözəl Suzan qətiyyətli addım ataraq sevdiyi insana qovuşmaq yolunda bütün maneələri dəf etmişdi: o, atasının başçılıq etdiyi qusar alayının serjantına qoşulub qaçaraq ömrünün sonuna qədər tənha bir guşədə sevib-seçdiyi insanla baş-başa yaşamışdı. Adli-sanlı və zəngin ailədən olan bu qadın dəbdəbəli ata ocağını tərk etdikdən əlli il sonra sivil cəmiyyətdən təcrid olunaraq Korsikanın vəhşi təbiətinin qoynunda yaşamağına heç də peşmançılıq çəkmədiyini söyləyir.

Yazarın “Madmuazel Perl”, “Bir yaz axşamında”, “Xoşbəxtlik”, “Həsirçi qadın”, “Axsaq xala” novellalarında səmimi məhəbbət tərənnüm edilir. Qadın sevdiyi insanın yolunda inanılmaz fədakarlıqlar edir (“Axsaq xala”). Sevgilisi olan məktəb müəlliminin işini itirməməsi, direktorun qarşısında xəlvəti əməllərinin açılmaması üçün Hortenziya adlı gənc dərzi qız məktəb binasının üçüncü mərtəbəsindən, çardaqdan atılaraq ağır sınıq xəsarətləri alır. Ömürlük şikəst qalan Hortenziya taleyi ilə barışır. O, itirdiyi sağlamlığının qarşılığında heç nə ummayaraq, etibarsız və etinasız bir oğla-

nın karyerasına xələl gəlməsinə yol vermir, yıxılmasının əsl səbəbini ömrünün axırınadək hamıdan gizlədir.

Son olaraq qeyd etmək yerinə düşər ki, qadın qəlbinin mahir bilicisi olan Gi de Mopassanın qadınlara qarşı münasibətində açıq-aşkar bir təzadlılıq var idi. Saysız-hesabsız fədakar ana və sədaqətli qadın obrazı yaradan, onlara qarşı yol verilən ədalətsizliklərdən ürək ağrısı ilə bəhs edən Mopassan, eyni zamanda, qadını cazibədar və əhəmiyyətsiz bir varlıq hesab edirdi. Əsərlərində qadınlara qarşı mərhəmət duyğusu sezilən yazar zərif cinsin nümayəndələrinə inamsızlıqla yanaşardı və bunu etiraf etməkdən çəkinməzdi. Yazıcının bu mövqeyinin formalaşmasında yaşadığı dövrün təsiri danılmazdır.

### ƏDƏBİYYAT

1. Gi de Mopassan. Roman və novellalar. Bakı: Yazıcı, 1989, 341 s.
2. Данилин Ю. Мопассан. Москва, 1951, 234 s.
3. Флоровская О.В. Мопассан-новеллист. Кишинёв, 1979, 91 s.
4. Andree KAUTHEN <https://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/63690-la-femme-dans-les-romans-realistes.pdf>
5. <https://www.napoleon.org/histoire-des-2-empires/articles/petit-point-sur-le-statut-de-la-femme-en-france-au-xixe-siecle/>
6. <https://perso.helmo.be/jamin/euxaussi/femme/femtrav19.html>
7. Julie Simard. L'esthetique de la violence dans les contes et nouvelles de Maupassant.  
<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcorpus.ulaval.ca%2Fbitstreams%2F2d92d9ba-169b-43bb-9206-0d29d635c237%2Fdownload&psig=AOvVaw0wqhanZh3gxqSNTc3v356-&ust=1719731203440000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CAQQn5wMahcKEwjw5-yNoICHAxUAAAAAHQAAAAAQBA>

Redaksiyaya daxil olub 20.09.2024